

Un bilanț al valorii - Cristian Mandeal, la șaizeci de ani

(Grigore Constantinescu – 22 aprilie 2006)

Am întâlnit într-un recent interviu acordat de Cristian Mandeal un răspuns privind preferințele sale muzicale, ca dirijor și interpret. Un răspuns care seamăna cu acea cuprindere a orizonturilor pe care o imagina Goethe în finalul epopeii faustice. Consider că este cea mai convingătoare opinie a unui artist care a înțeles statutul ce-l reprezintă, ca muzician și manager. La împlinirea celor șase decenii de existență, ideea însumării unui lung șir de experiențe se unește cu consecvența împlinirii idealului vocațional. Pe căi paralele, acumulările se dovedesc convergente, sub dominanta unei personalități aparte, ce îmbină voința cu temperamentul într-un aliaj propriu celui destinat să conducă. Poate, profilul acesta ar oferi și în alte direcții existențiale contururi convingătoare. Dar, în relația umană, cu cei care evoluează sub gestul dirijoral, ca și cu cei care beneficiază de rezultatul acțiunii redării operei muzicale, Cristian Mandeal este un câștigător binecuvântat de soartă. Ce muzică îi place? Răspunsul evocat este pilduitor, deși are totuși unele excepții care se sprijină pe argumentele convingerilor estetice și morale, o anume subliniere ce se îndreaptă spre cauza slujirii componisticii enesciene. Oricum, este fastidios apelul la memorie, pentru a inventaria momentele de reală bucurie datorite de-a lungul anilor în compania capodoperelor interpretate de acest Maestru. Calea urmată de actualul Director general artistic al primei orchestre filarmonice a României a fost determinată de etape succesive, și acestea în paralel, datorită unei solide educații de știință și învățătură pluridisciplinară, pe de o parte, dublată de atracția spre muzică, ambele ipostaze sprijinite cu înțelepciune în mediul familial.

Muzica și-a dezvăluit treptat chemările în anii primei tinereți, evocați uneori de către artist, dar de-abia în perioada de mijloc a deceniului studiilor universitare, aplecarea spre pianistică, interesul spre componistică au pregătit pasul vocațional decisiv în direcția dirijatului. La clasa celui denumit de Cristian Mandeal „eminentul profesor Constantin Bugeanu” s-a desfășurat etapa clarificărilor de cunoaștere a înțelesurilor artei dirijorale. Ce a urmat după absolența Conservatorului bucureștean a fost însăși viața artistului în căutarea propriilor realizări și, totodată, asimilarea unor întâlniri hotărâtoare cu modelele care l-au interesat în mod deosebit. În pragul anilor '80, primul model observat îndeaproape, datorită sprijinului acordat de Erich Bergel, a fost Herbert von Karajan. Fără a-i fi maestru în adevăratul înțeles al cuvântului, Karajan oferea atunci profilul de artist conducător, dirijor-manager, creator de eveniment la cel mai elevat nivel. După multiplele experiențe asumate în deceniul al nouălea – inclusiv cele de dirijor permanent al Filarmonicilor „Constantin Silvestri” din Târgu Mureș și „Transilvania” din Cluj – Cristian Mandeal devine prin concurs dirijor permanent al Filarmonicii „George Enescu”, iar apoi, din 1991, prim-dirijor și Director General Muzical al Filarmonicii. La începutul anului 1990 se situează momentul când, împreună cu Dan Grigore, întâmpinându-l pe Sergiu Celibidache la sosirea sa în București, are fericitul prilej al unei majore comuniuni artistice. Timpul petrecut împreună cu Maestrul, în vara și toamna aceluia an, avea să se constituie într-o altă etapă importantă a evoluției artistului, aflat deja în plinul carierei sale dirijorale. Dintre toate considerațiile care sintetizează această întâlnire marcantă pentru viața muzicianului Cristian Mandeal, să reținem cele spuse de artist într-un interviu realizat de Laura Albulescu: «Este vorba de o superioritate absolută a gândirii muzicale și generale. O capacitate unică de a atinge un adevăr artistic printr-o cale care, pentru el, era deosebit de limpede. În lumea muzicii, sunt puține exemple de artiști care să-și cunoască atât de bine drumul spre adevăr și care să aibă și forța de a-l parcurge. Dacă vreți o abordare puțin empirică, dar destul

de grăitoare, pentru Sergiu Celibidache lucrurile se rezumau la o combinație ce reunește două verbe foarte simple: können (a putea) și wissen (a ști). Întotdeauna, dădea acest exemplu, spunând că o proporție ideală de 50%-50% între a ști și a putea este rețeta reușitei, oferind, de altfel, și exemple de oameni care știau – mult –, dar nu puteau, nu aveau capacitatea de plăsmuire. Și, invers, alții care puteau, aveau această capacitate, dar erau insuficient de pregătiți pe plan general pentru a enunța cu mijloacele lor naturale adevăruri universale».

Privitor la îmbinarea între creația interpretativă dirijorală și cea de ghidare a mersului vieții muzicale ca manager, răspunzător de ceea ce numim pulsul emoțional și estetic al stagiunilor, calitatea vieții ansamblurilor cu care lucrează, se pot trece în revistă o parte din multele repere ale ultimelor decenii, în care cariera internațională a întregit-o pe cea din România. Rememorăm câteva astfel de prezențe pe meridianele lumii: Dirijor rezident al Orchestrei „Haydn” din Bolzano și Trento – Italia, Director artistic al Orchestrei Simfonice Euskadi Spania, Director artistic și dirijor principal la Israel Northern Symphony din Haifa și, pentru prima dată în istoria de aproape 150 de ani acestei instituții, Principal Guest Conductor al Orchestrei Simfonice Hallé din Manchester – Marea Britanie. De asemenea, în 2001 și 2003, a fost Director artistic al Festivalului și Concursului Internațional „George Enescu”. Firește, în acest interval de un deceniu și jumătate, importante turnee artistice au relansat faima orchestrei Filarmonicii „George Enescu”. „I se datorează lui Cristian Mandeal faptul că această orchestră și-a reocupat locul între ansamblurile europene de vârf...” scrie cotidianul Rheinische Post (27 noiembrie 2002).

Personalitate unanim apreciată, Cristian Mandeal s-a aflat la pupitrul unor cunoscute orchestre ca Staatskapelle din Dresda, Hessisches Rundfunk Orchestra din Frankfurt sau RIAS Orchester din Berlin, Royal Liverpool Symphony, Israel Philharmonic, Münchener Philharmoniker, Santa Cecilia – Roma, Japan Philharmonic Orchestra – Tokio, Südwestfunk Orchester, Wiener Staatsoper, City of Birmingham Symphony Orchestra, Bayerisches Rundfunk Orchestra. A dirijat în mari sali de concert ca Berliner Philharmoniker, Gewandhaus Leipzig, Bolsoi Teatr - Moscova, Gasteig – München, Suntory Hall – Tokio, Beethovenhalle – Bonn, Alte Oper – Frankfurt, Grosser Festspielsaal – Salzburg, Victoria Hall – Geneva, Tonhalle – Zürich, sala Wiener Staatsoper. Cristian Mandeal a participat la numeroase festivaluri; de la Festivalul Internațional „George Enescu”, București la Festivalurile de la Istanbul, Ankara, Lisabona, Santander, Brescia-Bergamo, la Festivalul Tinerilor Muzicieni din Bayreuth, Janacek Festival – Ostrawa, ca și la festivalurile anuale în Bloomington – SUA unde, de mai mulți ani este invitat să predea cursuri de vară.

În concepția artistului, realizarea de înregistrări pe disc reprezintă una dintre modalitățile semnificative de a face durabilă activitatea interpretativă dirijorală care, altfel, se poate pierde în eoul temporal al stagiunilor. Este o justificare valabilă pentru realizări de prestigiu ca integrala Simfoniilor de Bruckner (Casa de discuri Electrecord), integrala lucrărilor simfonice și vocal-simfonice de Brahms (Arte Nova, BMG-Ariola) și o integrală a lucrărilor simfonice ale lui George Enescu.

În anul 2002, la Festivalul din Edinburgh, Cristian Mandeal a condus în compania orchestrei BBC Scottish premiera britanică a operei „Oedipe” de George Enescu, iar în 2005 a dirijat aceeași lucrare în premieră italiană la Teatro lirico din Cagliari, Sardinia.

Revenind la observația inițială din debutul acestei schițe de portret, să remarcăm însumarea unui repertoriu extrem de cuprinzător, de la Baroc și Clasic până la muzica contemporană. Distincții ca Premiul Uniunii Compozitorilor din România, Premiul Ionel Perlea, Medalia Academiei Române, Premiul de excelență al Forumului Muzical Român pentru popularizarea operei „Oedipe” de George Enescu sunt câteva dintre semnele recunoașterii valorii sale. În interviul evocat deja (cu Laura Albulescu), Cristian Mandeal lega destinul lui George Enescu de unele realități ale vieții artistice internaționale constatate în numeroasele sale experiențe artistice personale. Ceea ce remarcă este important pentru drumul parcurs până acum, ca și pentru perspectiva anilor maturității depline. Referindu-se la Enescu, Cristian Mandeal își asumă aceeași condiție: «faptul că a fost român – nu l-a ajutat niciodată, căci nu a fost perceput ca aparținând unei culturi europene recunoscute, majore, ca un produs cultural firesc. Nu a putut, astfel, să pătrundă cu autoritate pe scena culturilor europene. Acest handicap se prelungește până astăzi. Artiștii români pătrund mult mai greu, acesta este adevărul. Este o situație specifică, de care trebuie să fim conștienți. Trebuie să știm că, pentru noi, drumul este mai greu decât pentru alții».

Împrejurarea aniversării a șase decenii de viață a fost dedicată muzicii mozartiene și, totodată, unui eveniment de management ce aparține tuturor celor care vin să-i asculte pe filarmoniști în minunata sală a Ateneului Român – inaugurarea unui nou pian Steinway. Împreună cu muzicienii și publicul, Cristian Mandeal a evaluat momentul drept un reper esențial, aparținând împlinirilor și viitorului sau, altfel spus, aparținând în egală măsură lui «a ști» și lui «a putea».